

Предмет, методи, моделі соціальної профілактики

Лекція 1

ПЛАН

Сутність соціальної профілактики

Об'єкти та суб'єкти соціальної профілактики

Рівні профілактики

Завдання і принципи соціальної профілактики

Напрями соціальної профілактики

Сутність соціальної профілактики

Сам термін «профілактика» (від гр. «запобіжний») звичайно асоціюється із запланованим попередженням якоїсь несприятливої події, тобто з усуненням причин, здатних викликати ті або інші небажані наслідки.

З цього виходить, що профілактика повинна проводитися у формі запланованих дій, націлених головним чином на досягнення бажаного результату, але в той же час і на запобігання можливих негативних явищ.

Сутність соціальної профілактики

Соціальна профілактика має на меті зусилля, спрямовані:

- на превенцію соціальних проблем чи життєвих криз клієнтів, окремих груп;
- попередження ускладнення вже наявних проблем.

Профілактика ґрунтується на своєчасному виявленні та виправленні негативних факторів, що зумовлюють відхилення в психологічному та соціальному розвитку дітей і молоді, в їхній поведінці, стані здоров'я, а також в організації життєдіяльності та дозвілля.

Сутність соціальної профілактики

У сучасній практиці розрізняють **первинну, вторинну та третинну профілактику.**

Так, відповідно до класифікації **Всесвітньої Організації Охорони здоров'я,** профілактика поділяється на первинну, вторинну і третинну.

Первинна профілактика

Контингент включає загальну популяцію дітей, підлітків і молоді, **мета** – формування життєвого стилю, спрямованого на здоров'я. Найбільш ефективна. Зусилля первинної профілактики спрямовані не стільки на попередження хвороби, скільки на формування здорового способу життя.

Первинна профілактика

Завдання:

- удосконалювання, підвищення ефективності використовуваних молоддю людиною конструктивних поведінкових стратегій;
- збільшення потенціалу особистісних ресурсів.

Способи реалізації:

- навчання здоровому способу життя: усвідомлення, розвиток і тренування визначених умінь справлятися з вимогами соціального середовища, керувати своєю поведінкою;
- надання дітям і підліткам психологічної і соціальної підтримки адекватними підтримуючими системами і структурами.

Первинна профілактика

Робота соціальних служб:

- надання підліткам та молоді інформації про наслідки асоціальних дій;
- роз'яснення правових норм стосовно різних аспектів асоціальної поведінки;
- популяризація переваг здорового способу життя;
- формування навичок культурного проведення дозвілля;
- створення умов для самореалізації особистості.

A decorative graphic in the top-left corner featuring a brown branch with several colorful flowers: a yellow one with black dots, a blue one, a red one, and a white one. The background of the top section is a light brown wood-grain pattern.

Первинна профілактика

Вторинна профілактика

Контингент – діти і підлітки з ризикованою поведінкою (бездоглядні діти, діти з кризових сімей, діти вулиці).

Мета – обмеження поширення окремих негативних явищ, що мають місце в суспільстві чи соціальній групі.

Вторинна профілактика серед дітей, підлітків і молоді містить у собі як соціально-психологічні, так і медичні заходи неспецифічного характеру.

Вторинна профілактика

Завдання:

- розвиток активних стратегій поведінки, що допомагає подолати проблему;
- підвищення потенціалу особистісних ресурсів.

Способи реалізації:

Виконання програм вторинної профілактики повинно здійснюватися спеціально навченими професіоналами-психотерапевтами, психологами, соціальними працівниками, педагогами і мережею непрофесіоналів - членів груп самої взаємодопомоги, консультантами.

Ефект від програм вторинної профілактики більш швидкий, але менш універсальний і діючий, ніж від первинної.

A decorative graphic in the top-left corner featuring several thin, brown, curved branches. These branches are adorned with various colorful elements: a red circle, a yellow flower with a black center, a blue flower, a white circle, and a red flower with a green leaf. The background of the top section is a light brown wood-grain pattern.

Вторинна профілактика

Третинна профілактика

Комплекс соціальних, освітніх та медико-психологічних заходів, спрямованих на відновлення особистісного та соціального статусу людини, повернення її в сім'ю, освітній заклад, трудовий колектив, до суспільно-корисної діяльності. Соціально - педагогічна діяльність в межах третинної профілактики зосереджується в різноманітних осередках допомоги особистості: реабілітаційних центрах, дружніх клініках для молоді, анонімних кабінетах, громадських приймальнях.

Третинна профілактика

Третинна профілактика серед дітей, підлітків і молоді є переважно медико-соціальною, індивідуальною і направлена на попередження переходу сформованого захворювання в його більш важку форму, наслідків у вигляді стійкої дезадаптації.

Метою третинної профілактики є максимальне збільшення терміну ремісій.

Третинна профілактика

Загальна та спеціальна профілактики

Розрізняють ще загальну та спеціальну профілактики.

Загальна профілактика

полягає у здійсненні попереджувальних заходів, спрямованих на виникнення певних проблем у майбутньому людини (на попередження негативної ризикованої поведінки підлітків).

Спеціальною профілактикою

називається система заходів, спрямованих на попередження та локалізацію конкретних негативних явищ в поведінці людей (профілактика підліткового суїциду, профілактика небезпечної статевої поведінки тощо).

Загальна та спеціальна профілактики

Сутність соціальної профілактики

Отже, соціальна профілактика є комплексом конкретних соціальних заходів, здійснюваних з метою попередження негативних явищ, зменшення їх кількості аж до повного викорінення шляхом виявлення і усунення причин і умов, які сприяють протиправній поведінці.

«БЕРЕЖИ СЕБЕ»

Об'єкти та суб'єкти соціальної профілактики

Суб'єктами соціальної профілактики правопорушень є державні і господарські органи, профспілкові, суспільні організації, трудові колективи, посадовці і громадяни, що беруть участь в діяльності з профілактики негативних явищ в суспільстві. У профілактичній роботі покликані також брати участь засоби масової інформації.

Об'єктами соціально-профілактичної дії є ті негативні чинники життєдіяльності людей, які сприяють здійсненню асоціальних дій, а також недоліки у виховній діяльності і стереотипи поведінки, які спричиняють антигромадські вчинки.

Об'єкти соціально-профілактичної дії

Чотири основні групи:

- негативні сторони в об'єктивних умовах життєдіяльності людей;
- негативні сторони в організаційно-управлінській діяльності державних і суспільних органів самоврядування;

- негативні сторони в міжособистісних відносинах і поведінці людей у процесі трудової діяльності, в побуті і відпочинку, а також у сімейних і родинних стосунках;
- негативні явища в правосвідомості і соціально-правовому мисленні.

Впливові чинники

На створення сприятливої обстановки у сфері розвитку профілактики прямо або побічно впливають наступні **чинники**:

1. Визнання значимості психосоціальних, медичних і економічних проблем, вирішити які за допомогою наявного персоналу і технічних засобів неможливо. **Необхідно**: новаторське мислення і новий підхід.

2. Постійне збільшення цін на лікування і реабілітацію при колишньому (чи навіть гіршому) рівні та стані фізичного і психічного здоров'я.
3. Підтвердження даних, що свідчать про нерівність людей з різних соціальних прошарків і культур у можливостях і якості лікування, соціального забезпечення.
4. Підвищення уваги до проблеми здоров'я загалом.

Рівні профілактики

Дія на соціально-профілактичні об'єкти здійснюється загальними, спеціальними й індивідуальними заходами.

Загальними є заходи, не призначені винятково для профілактики правопорушень, але які об'єктивно сприяють їх попередженню або скороченню (поліпшення умов праці, відпочинку і побуту людей, підвищення освітнього і культурного рівня населення, удосконалення виховної та культурно-масової роботи серед різних соціальних груп, особливо серед неповнолітніх).

Спеціальні заходи призначені виключно для профілактики кожного різновиду правопорушень і направлені безпосередньо на чинники, що впливають на їх скорочення.

Індивідуальні заходи призначені для дії на осіб, схильних до порушення правопорядку (посилення охорони громадського порядку, поліпшення виховної роботи, підвищення рівня соціального контролю за поведінкою осіб, які раніше вчинили правопорушення, і особливо злочини).

Рівні профілактики

Можна стверджувати, що **профілактична робота здійснюється на таких рівнях:**

особистісному, сімейному, соціальному. На особистісному рівні профілактичні заходи спрямовані на формування таких якостей індивіда, які забезпечують підвищення рівня особистісної відповідальності людини з метою попередження виникнення різних проблем.

До провідних форм профілактики на особистісному рівні можна віднести **консультування та тренінгові заняття.**

Рівні профілактики

Сімейний рівень профілактики має на меті вплив на найближчий «мікросоціум» людини – сім'ю, з метою попередження виникнення різноманітних проблем як для конкретної особистості так і всієї сім'ї.

Соціальний рівень профілактики сприяє актуалізації проблем, пов'язаних з окремими негативними явищами в спільстві, а також зміні суспільних норм стосовно осіб, які за певних причин стали жертвами асоціальних моделей поведінки (наркозалежні, люди нетрадиційної сексуальної орієнтації, ВІЛ-інфіковані).

Нормативно-правова база держави в напрямку профілактики негативних явищ

- Закон України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні»;
- Декларація №2859 «Про загальні засади державної молодіжної політики»;
- Комплексна цільова програма боротьби зі злочинністю;
- Програми правової освіти населення України
- Міжнародні акти та рекомендацій щодо становища дітей та молоді та ін.

Завдання соціальної профілактики

- проведення системних та комплексних заходів з профілактики негативних явищ у суспільстві;
- використання інноваційних форм соціальної роботи, які здатні ефективно впливати на ціннісні пріоритети підлітків та молоді;
- формування позитивної мотивації вчинків, підвищення рівня інформованості молодих людей, їхніх батьків та найближчого оточення.

Принципи соціальної профілактики

1. Принцип системності.

Припускає проведення профілактичних заходів на основі системного аналізу соціальної ситуації в країні.

2. Принцип стратегічної цілісності.

Визначає єдину стратегію профілактичної діяльності.

3. Принцип багатоаспектності.

Припускає сполучення різних аспектів профілактичної діяльності.

Принципи соціальної профілактики

4. **Принцип ситуаційної адекватності.**

5. **Принцип солідарності.**

Солідарна міжвідомча взаємодія між державними і суспільними структурами з використанням системи соціальних замовлень.

6. **Принцип легітимності.**

Припускає реалізацію профілактичної діяльності на основі прийняття її ідеології і довірливої підтримки більшістю населення.

Основні моменти змістовної частини профілактики

Практика профілактичної роботи знаходиться в постійному розвитку. Проте можна виділити деякі основні моменти, що стосуються її змістовної частини.

Методи профілактики направлені на викорінювання джерел стресу як в самій людині, так і в соціальному та природному середовищі і одночасно

Служби профілактики прагнуть не стільки реагувати на ці проблеми, скільки запобігти їх появі. Вони звернені до здорових громадян

Методи профілактики звичайно включають навчання людей новим навикам, які допомагають їм досягти поставлених цілей і зберегти здоров'я.

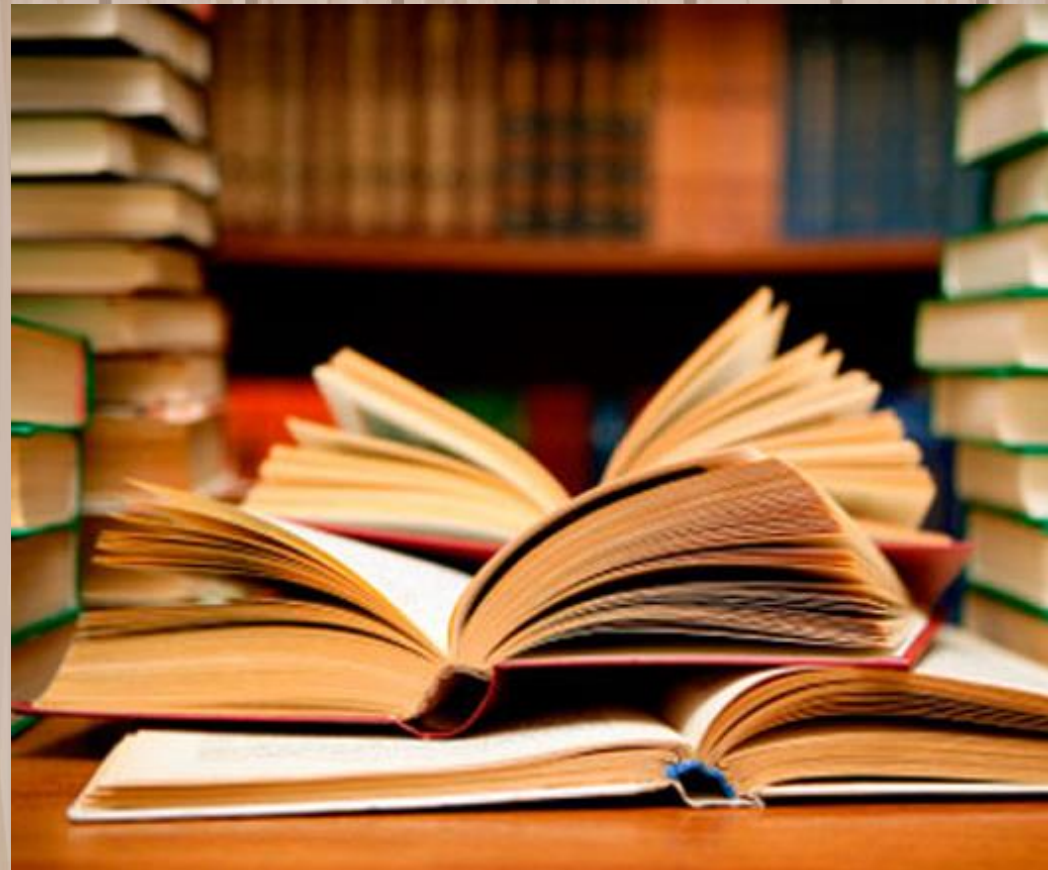
Профілактика передбачає вирішення ще не виниклих проблем.

Напрями соціально-профілактичних заходів

Соціально-профілактичні заходи можуть бути направлені:

- на підвищення рівня правосвідомості населення, соціальної активності у сфері боротьби з правопорушеннями;
- на попередження певних видів правопорушень окремими соціальними групами;
- на становлення нового соціально-правового мислення.

Питання на семінарське заняття

Теоретичні питання:

1. Різновиди соціальної роботи в системі соціально-профілактичної роботи: соціально-педагогічна профілактика; соціально-психологічна допомога; соціальна адаптація та реабілітація.
2. Стратегії і моделі соціальної профілактики. Сутність стратегії: боротьби та нормалізації.
3. Характеристика основних методів соціальної профілактики: лекція, бесіда, диспут, відео-лекторії, тренінг, рольові ігри, навчання на рівних, соціальна реклама, профілактика за допомогою ЗМІ.

Творче завдання:

Навести приклади методів соціальної профілактики, що були задіяні в нашій країні протягом останніх 10 років.

Фото, відео, презентації вітаються!

